

Krizler yayılırken

Cumhuriyet rejimi, siyasi, kurumsal, ideolojik yapısıyla ağır saldırılara maruz kaldıktan, uzun dönemli bir kriz yaşadıkdan sonra ruhunu teslim etti. Yıkıcıları henüz yıktıklarının yerine arzuladıkları “İslamcı cumhuriyeti” tam kurabilmiş değiller; bu konuda çok gayretliler ama iç ve dış ahval (vaziyetler) biraz namüsaid.

Yıktıkları şeyin de esasen olgunlaşması onyıllardır sekteye uğramış, siyasal İslamcı iktidarın yayılım ateşleri öncesinde dahi içten içe çürümeye başlamış, kendini savunma düzeneklerini bile geliştirememiş, bu düzeneklerden sayılan kurumları (askeriyesi, yargısı, siyasal partisi, medyası) erkenden havlu atmış “tuhaf bir nesne” olduğu da bugün artık daha iyi anlaşılıyor. Dümenini emperyalizmden ve onun askeri/ekonomik düzeneklerinden yana kırdığı zamanlardan beri bu “melez” cumhuriyetinin kendi kurucu özelliklerini, bilhassa bağımsızlık ve laiklik ideallerini koruması esasen bir olanaksızlıklar seti içine kilitlenmişti. Bunların somutlaşması zaman aldı, bilince sıçraması da bazıları açısından epey uzun sürdü.

O kadar ki, daha üç-beş yıl öncesine kadar iflah olmaz liberallerimiz ve Kürt milliyetçilerimiz, bir “demokrasi geliştirici”/ “vesayet kırıcı” siyasal İslamcı iktidar illüzyonunun peşine takılmış, herkese ders veren “aydınlatıcılar” rolünü oynamayı benimseyebilmişlerdi. Batılı siyasetçi ve aydınları “aydınlatanlar” da bunlardı; ama doğrusu Batı’nın ikiyüzlülüğü de işlerini kolaylaştırıyordu. Bu illüzyonu kırmakta halkın Gezi Direnişi önemli bir uğrak noktasını oluşturdu; ama etnik milliyetçiler “kendi davaları” uğruna “umutlarını” Gezi’den sonra iki yıl daha koruyabildiler.

Türkiye’de “askeri vesayet” gerçekten kırıldı, ama içinden askeriye’nin siyasal İslam’a vesayeti çıktı. Uzun bir kuluçka dönemi yaşadığı anlaşılan bu vesayetin birinci türü, Nurcu olanı, ABD destekli bir darbeye bile girişebildi. Şimdi, şükürler olsun, askeriyemiz iktidardaki diğer türüne biat etmiş durumda. Aslında 1971 ve 1980 darbeleri, NATO ordusuna dönüşmüş TSK’nın iç ve dış sermayenin talepleri doğrultusunda Cumhuriyetin kurucu değerlerini korumak değil gerekirse batırmak görevini de üstlenebileceğini cümle âleme yeterince göstermiş olmalıydı.

Yargının durumu eskiden de mükemmel değildi, ama bugünkü durumuna hiç düşmemişti; şimdiki durumu gerçekten yürekler acısı.

Siyasetteki kurumsal aşınma da gözlerimizin önünde gerçekleşti. 1980 sonrasında Cumhuriyetin kurucu partisinin yediği kapatılma darbesinden daha vahimi, egemen sistemin “neoliberalizmden başka alternatif yok” ideolojik saldırısının altında kalması oldu. 1990’ların başlarındaki sorunlu iktidar deneyimi ve 1994’te IMF’li 5 Nisan Kararları’na ortak olması, bu hareketten umudun kesilmesinde belirleyici oldu. Seçmen, 1994 yerel seçimlerine üç ayrı parti halinde katılan CHP ve türevlerini, üç büyük kentin büyükşehir belediyelerinin kaybedilmesinden sorumlu tuttu; 1995 ve 1999 hezimetleri bunun faturası oldu. 1999’da oyların yöneldiği Ecevit hareketi ise, ülkeyi daha kapsamlı bir IMF teslimiyetine soktukten ve IMF programı büyük (ve beklenen) bir krizle birinci yıl sonunda krize girdikten sonra, kenarda semirtilen siyasi İslamcı harekete iktidarı altın tepsi içinde sunmuş oldu.

AKP döneminde Meclis’in anamuhalefeti konumunu yeniden üstlenen CHP, toplumun Cumhuriyet’in yıkılışına seyirci kalmasını - yavaş yavaş haşlanan bir kurbağa misalindeki gibi- adeta kolaylaştırıcı bir siyaset tarzını benimsedi. İktidarın yeni bir rejim inşa etme niyetlerini perdeleme görevini neredeyse iktidardan daha büyük bir azimle gerçekleştirdi. Çünkü iktidarın niyetlerinin erkenden teşhis ve teşhir edilmesi, daha şiddetli ve cepheden bir muhalefeti gerektirecek, Meclis’e hapsolmuş uyum/düzen esaslı konvansiyonel bir muhalefet tarzının terkedilerek risk alınmasını icap ettirecekti. CHP bu özelliklerini 1945’ten itibaren, henüz daha iktidardayken bile terketmişti.

Böyle bir gidişatta medyanın iktidar tarafından adım adım teslim alınışı herhangi bir haber değeri bile taşımıyordu. Sermayenin medyasından kimse demokrasi kahramanlığı bekliyor değildi; ama “bu kadar mı olur” denilecek bir pespayelik de beklenmiyordu tabii. Okuryazar kitleleri gazete okurluğundan soğutacak böyle bir akıldışılığın iktidarın ne denli işine yaradığı ise ayrı bir konuydu.

Cumhuriyet Gazetesi’ne ilk liberal saldırı henüz İlhan Selçuk ve Uğur Mumcu’nun sağlığında 1990 başlarında yapılmıştı. Özal tayfasının, Hasan Cemal’lerin gerçekleştirdiği bu saldırı okuyucu tepkileri nedeniyle tutunamamış ve Gazete kısa sürede eski yönetimine kavuşmuştu. Bundan sonra, İ. Selçuk’un girişimiyle Gazete bir Vakıf yönetimine bırakılarak bu tür saldırılardan korunmak istenmişti. Ancak, anlaşılan, Vakıf yönetiminde kurulan bıçak sırtı

dengein sorunlu olması nedeniyle Cumhuriyet Ocak 2015'te yeniden liberal eksene kayan bir yönetim değişikliğine konu olmuştu. Can Dündar'ın Genel Yayın Yönetmenliğine getirildiği, onun da "yetmez ama evetçi" kesimden olanları da içeren simaları Cumhuriyet'e monte ettiği bu dönemin, başlangıç sorunlarına rağmen sonradan belli ölçüde sindirilmesinin (okuyucunun önemli bir bölümüyle büyük bir kriz yaşanmamasının) bazı nedenleri vardı. Birincisi, "yetmez ama evetçi" kesim, AKP iktidarından ağzının payını aldığı için iktidara karşı belirli ölçüde eleştirel bir konumu benimsemişti (ama bu, Cumhuriyet Vakfı'nın ilkeleriyle çelişen değerlendirmelerini, Ahmet Altan gibi Taraf sorumlularının Gazete'ye yazı vermelerini engellemediği ölçüde yeni krizlere gebeydi). İkincisi, "yetmez ama evetçi" olmayan gazeteciler ve aydınlardan da Cumhuriyet ailesine katılanlar olmuştu. Bunların okuyucuda karşılığı çok olumluydu. Üçüncüsü, Cumhuriyet yönetici ve yazarlarının önemli bir kısmının AKP'nin yargı sopasıyla cezalandırılmak istenmesine okuyucu çok net bir tepkiyle dayanışma göstermekteydi. Dördüncüsü, eski yöneticilerden bir bölümünün Vakıf yönetimindeki sorun için ve yönetimin değiştirilmesini sağlamak üzere mahkemeye gitmesi, AKP tahakkümünün zirve yaptığı koşullarda pek de hoş karşılanmıyordu (burada, olayların gelişiminin Gazete'de okuyucuya aktarılış biçimi de etkili oluyordu kuşkusuz; ama bunun üzerine bir hüküm yürütecek bilgiye sahip değiliz).

Her durumda, gelinen noktada, her iki tarafın da süreci kötü yönettiği, duygusal kopuşu derinleştirdiği ve sonuçta gazetecilik yapmayı birinci öncelik sayması gereken kökten gazetecilerin bile -hepsi için ideolojik bir ayrışma zemini olmaksızın dahi- takım ruhuyla hareket etmeyi seçtikleri bir ayrılık süreci yaşanmış gözükmemektedir. Keşke yönetimi yeniden üstlenenler, bazı gazetecilerin gitmemesi için yeterince ısrarcı olabilselerdi. Bir Güray Öz, bir Çiğdem Toker, bir Ceyda Karan, bir Kemal Can -ve sayamadığım başka isimler- Cumhuriyet içinde gazetecilik yapmaya devam edebilselerdi.

şunu da belirtmeden geçmeyeyim: Daha geçen haftaki sol Haber Portalı yazımda sevgili Güray Öz'den uzun alıntılar yapmıştım. Korkut Boratav Hoca da 24 Ağustos tarihli yazısında benzer bir uzun alıntıyı Kemal Can'ın yazısından yapmıştı. Yazılı basını ve gazeteciliği zenginleştiren kalemlere her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyduğumuz günlerden geçiyoruz.

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/krizler-yayilirken-247297